

YENİ BİR KOD SİSTEMİ OLARAK GRAFİK SİMGELERE DAYALI SÖZ VARLIĞININ GELİŞTİRİLMESİ

Kemalettin DENİZ*
İsmail Yavuz ÖZTÜRK**

Öz: 21. yüzyılda, bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler sonucunda yoğun mesaj iletimiyle karşı karşıya olan bireyler, yoğunluk kazanan ve hızlanan yaşamlarında daha kolay, hızlı ve rahat anlamlandırabilecekleri kodlama sistemlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Görsel kodlama sistemleri, onların bu ihtiyacını karşılamanın yanında, dil bilmemenin getirdiği iletişim engellerini de ortadan kaldırdığı için günümüzde yaygın olarak kullanılır duruma gelmiştir. Bu sistemlerinden biri olan grafik simgelerin, evrensel bir nitelik kazanarak insanlığa hizmet etmek üzere kamusal alanlarda veya günlük hayatta sıkça kullanılan nesnelere üzerinde yer almaya başlaması biçimsel özellikleriyle birlikte ilettikleri mesajların öğrenilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Türkiye’de de yaygın olarak kullanılan grafik simgelerin öğretimi, örgün eğitimin ilk basamağından itibaren çeşitli dersler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Araştırmayla Türkiye’deki kamusal alanlarda kullanılan grafik simgelerin ortaklık bakımından ne durumda olduğu, mevcut standartlara uygunluk düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Tarama Modeli’ndeki bu çalışma kapsamında Ankara ili sınırlarındaki dört farklı kamusal alanda yer alan grafik simgeler incelenmiştir. Bulgulara göre grafik simgelerin çoğunun herhangi bir standarda uygun olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın söz konusu simgelerle ilgili ortak bir model geliştirilmesi, bu sürecin ardından örgün eğitimdeki olası olumsuz yansımalarının ortadan kaldırılması ve bunları doğru anlayabilme becerisi kazanmaları hedeflenen çocukların yararlanabileceği bir grafik simge sözlüğünün hazırlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Grafik simge, kodlama, söz varlığı, görsel, sözlük, iletişim

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü.

** Arş. Gör. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü.

DEVELOPING A VOCABULARY BASED ON GRAPHICAL SYMBOLS AS A NEW CODING SYSTEM

Kemalettin DENİZ*
İsmail Yavuz ÖZTÜRK**

Abstract

In 21st century, as a result of developments in science and technology, individuals who are virtually bombarded by messages need to coding systems to be comprehended easily, quickly and without difficulty in their condensed and expedited life. Today visual coding systems have been used prevalently by means of their feature that eliminate communication barriers besides meet this needs of individuals. To be one of this coding systems, graphical symbols are appeared universally in public places and on objects that used frequently in daily life to serve humanity. This situation has created the need to learn formal features of these symbols and their messages. Teaching this symbols which are used prevalently in also Turkey takes place from the first step of formal education.

To determine the level of compliance with the current standards and sameness of graphical symbols in Turkey's public places is aimed with this study. Graphical symbols in four public places in Ankara have been examined within the scope of this study that was carried out in Screening Model. According to the findings, most of these symbols don't comply with any standard. It is thought that this study contributes to develop a common model on graphical symbols, eliminate potential negative effects in formal education after this process and prepare a graphical symbol dictionary as a source for children who are intended to gain the ability to understand these symbols correctly.

Key words: Graphical symbols, coding, vocabulary, visual, dictionary, communication.

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya temel teşkil eden problem durumundan hareketle araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve varsayımlarından bahsedilmiştir.

* Assoc. Prof. Dr., Gazi University, Faculty of Education, Department of Turkish Education
** Research Assitant, Gazi University, Faculty of Education, Department of Turkish Education.

1.1. Problem Durumu

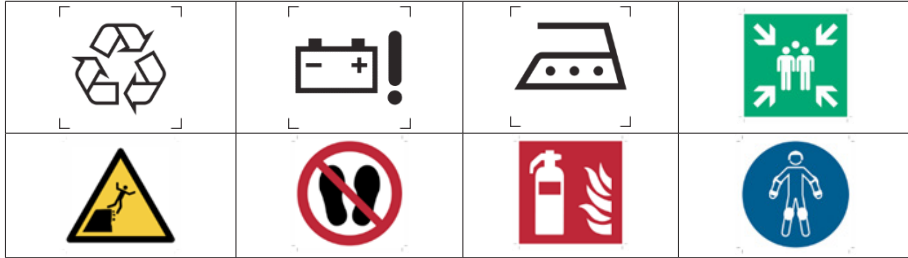
İletişimde dil, beden dili, ses ve görsel kodlama sistemleri yaygın olarak kullanılır. Bunlar insanların, üzerinde uzlaşmaya varmış olduğu sistemlerdir ve dil, diğerlerine göre en yaygın kullanılanıdır. Fakat bilim ve teknolojiadaki ilerlemeler sonucunda insanların değişen, hızlanan yaşam biçimlerinde görsel kodlama sistemleri de yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Grafik simgeler -henüz diğerleri kadar üzerinde uzlaşmış olmasa da- bu tip sistemlerden birisi olarak göze çarpmaktadır. Hem hızlı ve kolay algılanabilmesi hem de dil bilmemenin getirdiği iletişim engellerini ortadan kaldırması grafik simgelerin, dünya genelinde olduğu gibi, Türkiye’de de yaygın olarak kullanılmasının önünü açmıştır. Ancak Türkiye’de, özellikle kamusal alanlarda, grafik simgelerin belli bir standarda uygun biçimde tasarlanıp yerleştirilmediği; sadece kurumdan kuruma değil, kurumların kendi içinde bile farklılık gösterdiği görülmektedir. Grafik simge kullanımının belli bir standarda bağlanması, insanlar arası iletişimin kolaylaştırılması, iletişim engellerinin ortadan kaldırılması ve bu simgelerin öğretimi noktasında önemli olacağı düşünülmektedir.

İnsanlar arası iletişimde birbirinden farklı kanallara (görmeye, işitmeye, dokunmaya vb. dayalı) hitap eden, çeşitli kodlama sistemleri mevcuttur. Bu sistemler vasıtasıyla bireyler, zihinlerinde soyut biçimde bulunan mesajları, alıcıların duyu organlarıyla alıp anlamlandırabilecekleri somut formlara dökerler (Deniz, 2011). Söz konusu eylem, her bir kodlama sisteminin kendine özgü dizge kuralları çerçevesinde ve göstergeler vasıtasıyla gerçekleşmektedir (Rifat, 1990). Örneğin, dilde (sözlü veya yazılı) sesler, o dilin kurallarına uygun biçimde bir araya getirilerek anlamlı sözcükleri oluştururlar. Sözcükler ise yine ait oldukları dilin dizge kuralları ölçüsünde cümleleri meydana getirirler.

Dünyada en yaygın kullanılan kodlama sistemi dildir. Bir dilin anlaşılabilmesi için, bireylerin o dile ait göstergeleri ve dizge kurallarını (diğer adıyla gramerini) bilmeleri ve üzerinde uzlaşmış olmaları gerekmektedir. Zira bir dili meydana getiren her sözcük ve cümle, kültüre ait bir göstergeyi temsil eder (Özbay, 2002, s. 116). Aksi takdirde o dil, bireyler için bir ses veya onu temsil eden harf yığından öteye geçemeyecektir. Grafik simgeler ise dil bilmemenin getirdiği iletişim engellerini ortadan kaldıran, okuma-yazma bilmeyenler tarafından bile rahatça anlaşılabilen, bir yığın sözcükle iletilebilecek mesajı en sade biçimde iletebilen ve akılda kalıcılığı yüksek bir görsel kodlama sistemidir [Becer, 2009; International Standardization Organization (ISO), 2007; Pettersson, 1993; Uçar, 2004; Yazar, 2010].

İnsanların günlük hayatta sıkça kullandıkları kamusal alanlar; ürün ambalajları ve kullanma kılavuzları, giysiler veya araç göstergeleri gibi nesnelere üzerinde grafik simgelerle karşılaşılmaması kaçınılmaz duruma gelmiştir. Bu simgeler, yerine göre insanları yönlendirmekte, bilgilendirmekte veya sağlığı tehdit edebilecek tehlikelere karşı onları uyarmakta, bir eyleme zorlamakta ve böylece emniyet içinde tutmaktadır.

Dilini bilmedikleri bir ülkeye giden bireyler, kaygılanmadan, istedikleri yerlere grafik simgeler aracılığıyla erişebilmekte; ulaşım ve kitle iletişim araçlarından veya diğer teknolojik araçlardan rahatça yararlanabilmektedirler. Hatta bu simgeler sayesinde, ürünlere ait özellikler ile bunların kurulum ve kullanım şekilleri hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler.

Şekil 1. Farklı yerlerde kullanılan ve ISO tarafından tasarlanmış grafik simge örnekleri

Grafik simgeler yaygın olarak kullanılsa da Türkiye’deki kamusal alanlarda, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının hazırlayıp yürürlüğe koyduğu “Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği”ndekiler haricinde, bu simgelerin kullanımına yönelik herhangi bir standart getirilmediği tespit edilmiştir (Öztürk, 2014). ÇSGB’nin sunduğu grafik simgelere de çoğu iş yerinde rastlanmamaktadır. Hâlbuki Avrupa’da, Uluslararası Standartlaştırma Organizasyonu (ISO), bu kapsamda çalışmalar yapmakta ve standartlar geliştirmektedir¹. Ancak Türk Standartları Enstitüsü (TSE), bu standartların sadece Güvenlik İşaretleri (ki bundan hareketle ÇSGB’nin Sağlık ve Güvenlik İşaretleri yönetmeliği hazırlanmıştır) için tasarım prensipleri getiren üç ciltlik belgenin (ISO 3864-1, 2 ve 3) ikisini (ISO 3864-1 ve 2) Türkçeye çevirmiştir (TS ISO 3864-1, TS ISO 3864-2, TS ISO 3864-3 başlıklarıyla).

Tıpkı Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun (RTÜK) televizyon yayınları için geliştirdiği ve bütün televizyon kanallarında ortak olarak kullanılan Akıllı İşaretler veya Karayolları Genel Müdürlüğüne (KGM) bütün karayollarında standart olarak kullanılan Trafik İşaretleri gibi, kamusal alanlara yerleştirilen grafik simgeler için de bir standart getirilmesi yerinde olacaktır. Çünkü herkesin anlayabilmesi için bir mesajı (örneğin tuvalet, asansör, çıkış, danışma vb.) iletmek üzere tek bir grafik simgenin kullanılması gerekmektedir (ISO 7001, 2007). Bunun aksi kullanımlar, söz konusu alanları kullanan bireylerin kafalarında karışıklığa neden olabilir. Örgün eğitimin ilk basamağından itibaren çocukların, günlük hayatta karşılaşılabilecekleri grafik simge ve

¹ Öztürk (2014)’ün çalışmasına göre ISO’nun kamusal alanlarda kullanılan grafik simgelerle ilgili geliştirdiği standartlar şunlardır: ISO 7001 (Graphical symbols-public information symbols), ISO 17724 (Graphical symbols-vocabulary), ISO 3864-1 (Graphical symbols -- Safety colours and safety signs -- Part 1: Design principles for safety signs and safety markings), ISO 3864-2 (Graphical symbols -- Safety colours and safety signs -- Part 2: Design principles for product safety labels), ISO 3864-3 (Graphical symbols -- Safety colours and safety signs -- Part 3: Design principles for graphical symbols for use in safety signs).

bunların anlamlarını bilmelerinin amaçlandığı da göz önüne alındığında, bu durumun, eğitim-öğretim faaliyetlerine de olumsuz yansımalarının olacağı düşünülmektedir. Nitekim Öztürk (2014)'ün yapmış olduğu bir araştırmayla ilkokul ve ortaokul düzeyindeki Türkçe, Hayat Bilgisi ve Trafik Güvenliği dersleri bünyesinde ele alınan grafik simgeler, yayınevlerine ait ders kitapları arasında gerek biçim gerek sayı bakımından farklılık gösterdiği, çoğunun herhangi bir standarda uymadığı ve yetersiz olduğu saptanmıştır.

Göstergeler, gösteren ve gösterilen olmak üzere iki unsurdan oluşur. Gösteren, gösterenin fiziksel/somut boyutu iken gösterilen, soyut, zihinde karşılığını bulan kavramsal boyutudur; başka bir ifadeyle gösterenin zihindeki tasarımı, imgesidir. Bir kodlama sistemi olarak dilden örnek verilecek olursa sözcükler gösteren, bu sözcüklerin dış dünyada temsil ettikleri olay, olgu, eylem, duygu, düşünce, istek veya nesnelere ise gösterilendir (Aksan, 2009; Huber, 2013). Bireyler bu unsurlar üzerinde uzlaşmada oldukları müddetçe, başka bir deyişle, birbirlerinin bildikleri sözcükleri sarf edip bu sözcüklerin temsil ettikleri aynı kavramları zihinlerinde canlandırdıkları süreçte iletişim kurabilirler. Bu nedenle örgün eğitimin ilk dönemleriyle birlikte çocukların, başta Türkçe dersleri olmak üzere, derslerde dildeki göstergeleri (sözcükler) sistemli bir şekilde öğrenip doğru ve yerinde kullanabilmeleri için çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar için bireylerin "söz varlığını", "söz dağarcığını", "söz hazinesini", "sözcük/kelime hazinesini", "sözcük/kelime servetini", "sözcük/kelime dağarcığını" "geliştirme" veya "zenginleştirme" ifadeleri kullanılabilir. Zira Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde hem bir dilin hem de bir bireyin sahip olduğu söz varlığı için yukarıdaki terimler kullanılmaktadır. Alan uzmanlarının (Banguoğlu, 1986; Çeçen, 2002; Demir, 2006; Göçer, 2009; Yalçın ve Özek, 2006 vb.) çalışmalarına göz atıldığında da bu terimlerin birbirleriyle aynı anlamda kullanıldıkları görülür. Bunlara ek olarak Güneş'in (2007, s. 203; 2009, s. 89) "zihinsel sözlük" terimini kullandığını Göçer (2009, s. 1027) dile getirmiştir. Bu çalışmada ise ilgili kavram için "söz varlığı" terimi tercih edilmiştir.

Güneş'e (2007) göre, dinleme veya okuma yoluyla öğrenilen sözcüklere ait bilgilerin hepsi (ses, yazım, anlam vb.) zihinde saklanmaktadır. Birey, konuşma veya yazma esnasında zihnindeki sözlükte yer alan sözcükleri kullanmaktadır. Buna göre söz varlığı, dil becerilerinin (dinleme, okuma, konuşma ve yazma) tamamında etkisini göstermektedir. Ancak söz varlığı sadece dil becerileri üzerinde etkili değildir. Öğrencilerin okul başarılarıyla beraber zihinsel (bilme, kavrama, sınıflama, sorgulama, analiz veya sentez yapma vb.), iletişimsel ve sosyal becerilerinin gelişmesinde de etkilidir (Blom'dan aktaran Özçelik, 1988; Çeçen, 2002; Güneş, 2007; Sever, 2000; Yalçın ve Özek, 2006).

Nasıl ki bir sözcüğü tanıma ve zengin bir söz varlığına sahip olma, çocukların dilsel, zihinsel, sosyal ve akademik gelişimlerinde etkin rol oynuyorsa, zengin bir grafik simge dağarcığı da onların günlük hayatta karşılaşabilecekleri -kullanımı standartlaşmış- grafik simgeleri hızlıca ve hiç zorlanmadan, doğru bir biçimde anlamlandır-

malarını sağlayacaktır. Bu sayede onlar, bu simgeler aracılığıyla doğru bilgilenecek, yönlendirilecek ve sağlıklarını tehdit edebilecek durum veya olaylara karşı güven içinde kalacaklardır. Fakat standartlaşma noktasında yaşanan eksiklikler, bu simgelerin öğretimine de olumsuz yansımaktadır. Ayrıca grafik simgelere ilişkin sözlüklerin mevcut olmaması ve bunun hazırlanmasına yönelik herhangi bir çalışmanın yürütülmemesi, bu simgelerin bir “söz varlığı” olarak nitelendirilmesine engel teşkil etmektedir. Hâlbuki ISO geliştirdiği grafik simge setlerini ve anlamlarını içeren standartlar (ISO 7001, ISO 3864 1, 2 ve 3) ile birlikte grafik simgelerle ilgili olabilecek kavramları içeren bir de sözlük (ISO 17724) yayımlamıştır. Hatta Smith ailesinin, Amerika Birleşik Devletleri’ne bağlı West Virginia Eyaleti’ndeki Ambrosia Bölgesi’ne gerçekleştirdikleri bir seyahat senaryosuna bağlı olarak, insanların kamusal alanlarda karşılaşılabilecekleri kamu bilgilendirme simgeleri, güvenlik işaretleri ve yönlendirme oklarından oluşan grafik simgelerden bazılarını da bir kitapçıkla sunmuştur (ISO, 2013).

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın temel amacı Türkiye’deki kamusal alanlarda hangi grafik simgelerin kullanılmakta olduğunu, bunların birbiriyle tutarlılığını ve herhangi bir standarda bağlı olup olmadığını tespit etmektir. Bu temel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. Kamusal alanlarda kullanılan grafik simgeler hangi mesajları iletmektedir?
2. Kullanılmakta olan grafik simgelerin durumu nedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma öncelikle Türkiye’deki kamusal alanlarda yer alan grafik simgelerle ilgili ortak bir model geliştirilmesine vurgu yapması yönüyle önemlidir. Ayrıca, bu sürecin başarıyla tamamlanmasının ardından, örgün eğitimin ilk basamağından itibaren grafik simgeleri doğru anlayabilme becerisini kazanmaları hedeflenen çocukların yararlanabileceği, hem grafik simgeleri ve ilettikleri mesajları hem de bu simgeleri meydana getiren unsurları (şekil, renk, figür, çizgi gibi) içeren bir sözlüğün hazırlanmasını önermesi açısından araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan araştırma Ankara ilindeki kamusal alanlardan AnkaMall Alışveriş Merkezi, Esenboğa Havalimanı, Ankara Şehirlerarası Otobüs Terminali İşletmesi (AŞTİ) ve Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sayıltıları

Araştırma bulgularına ilişkin sonuçların, yukarıda bahsi geçen kamusal alanlarla benzerliği ölçüsünde, Türkiye’deki diğer kamusal alanlara da genellenebilir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama teknikleri ve verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmektedir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada, genel tarama modellerinden “Tekil Tarama Modeli” kullanılmıştır. “Tekil Tarama Modeli’nde ilgilenilen olay, madde, grup, kurum, konu vb. birim ve duruma ait değişkenler, ayrı ayrı betimlenmeye (tanıtılmaya) çalışılır” (Karasar, 2014). Ayrıca genel tarama modellerine özgü olarak “çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde” (Karasar, 2014) tarama yapılır. Buna göre Ankara’da belirlenen kamusal alanlardaki grafik simgeler, belirli bir zaman kesiti içinde saptanmış ve evren hakkında tatmin edici bir fikir vereceği kabul edilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, en son 2003 yılında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yayımlanan “İllerin Ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması” göz önünde bulundurularak ülkemizin nüfus yoğunluğu bakımından en büyük ikinci ili olan Ankara’daki grafik simgeler oluşturmaktadır (Dincer, Özasan ve Kavasoglu, 2003).

Ankara ili sınırları içindeki, toplum tarafından günlük hayatta yoğun olarak ziyaret edilen ve grafik simgelerin bolca kullanıldığı kamusal alanlardan olan AnkaMall Alışveriş Merkezi, Esenboğa Havalimanı, AŞTİ ve Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesindeki grafik simgeler ise araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma sürecinde elde edilen veriler olgusal türdendir. Olgusal nitelikteki veriler kişisel yargılardan bağımsız olarak var olan, herkesin üzerinde anlaşabildiği türden, gözlenebilir ölçütleri olan gerçeklerdir (Karasar, 2014). Bu veriler doğrudan gözlemlerde bulunularak toplanmıştır.

Verilerin elde edilmesi için Ankara ilinde bulunan AnkaMall Alışveriş Merkezi, AŞTİ, Esenboğa Havalimanı ve Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesindeki mesaj ileten levhalar, ilgili birimlerden gerekli resmî izinler alınmak suretiyle fotoğraflanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Kamusal alanlarda mesaj iletmek üzere kullanılan levhalara ait fotoğrafların çekilmesinin ardından bu fotoğraflardaki her bir mesajı temsil eden grafik simge ve varsa yazı diliyle iletilen mesaj Microsoft Office Excel 2010 programına anlam, kodlama türü, biçim, zemin rengi, çizgi-şerit ve figür özelliklerine göre listelenmiştir. Fotoğrafların listelenmesinin ardından, kamusal alanlarda kullanılan her bir mesaj belirlenmiş,

en az üç kamusal alanda ortak olanlar ve bir veya iki kamusal alanda ortak olanlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan mesajlara ait grafik simgeler, temsil ettikleri mesaja göre alfabetik olarak listelenmiş ve varsa ISO, ÇSGB (Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği'ne göre) ve KGM'nin (Trafik İşaretleri Yönetmeliği'ne göre) kullandıkları grafik simgeler doğrultusunda incelenmiştir. Böylece kaç mesajın grafik simgeye sahip olduğu, kaçının sadece yazı kodundan oluştuğu ve kaçının ilgili kuruluşların standart simgelerinden birine uyduğu saptanmıştır.

3. BULGU VE YORUMLAR²

3.1. Kamusal Alanlarda İletilen Mesajlar

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle, örneklem grubunu oluşturan AnkaMall Alışveriş Merkezi, AŞTİ, Esenboğa Havalimanı ile Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde insanları bilgilendirmek, yönlendirmek veya onlara yönerge vermek üzere iletilen mesajlara ilişkin bulgular paylaşılmaktadır. Bu mesajlar, sayısal özellikleri ile birlikte kamusal alanların en az üçünde ve bir veya ikisinde kullanılanlar şeklinde üç grupta ele alınmıştır.

3.1.1. Kamusal Alanlarda İletilen Toplam Mesaj Sayısı

Tablo 1. Kamusal Alanlarda Kullanılan Toplam Mesaj Sayısı

Kamusal Alanların Adları	AnkaMall Alışveriş Merkezi	AŞTİ	Esenboğa Havalimanı	Gazi Üniv. Tıp Fak. Hastanesi	Toplam
Mesaj Sayısı	60	70	117	74	321

Tablo 1 incelendiğinde, çalışmaya konu olan kamusal alanlarda, insanları yönlendirmek, bilgilendirmek veya onlara yönerge ("Sigara içilmez!", "Bagajınızı yatay koyunuz." gibi talimatlar) vermek üzere toplam 321 mesajın kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu kamusal alanları ziyaret eden, alıcı konumundaki yüzlerce birey, bu mesajlara göre hareket etmektedir. Mesajlardan 60'ı AnkaMall Alışveriş Merkezine, 70'i AŞTİ'ye, 117'si Esenboğa Havalimanına ve 74'ü de Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine aittir. Buna göre toplam mesajın %19'unu AnkaMall Alışveriş merkezindeki, %22'sini AŞTİ'deki, %36'sını Esenboğa Havalimanındaki ve %23'ünü Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesindeki mesajlar oluşturmaktadır.

² Araştırmanın bu bölümünde, "Görsel Okuma Kapsamında Grafik Simgeler" (Öztürk, 2014) başlıklı tezin bulgularından yararlanılmıştır.

3.1.2. En Az Üç Kamusal Alanda İletilen Mesajlar

Tablo 2. En Az Üç Kamusal Alanda Ortak Kullanılan Mesajlar

Mesajlar	Kamusal Alanlar			
	AnkaMall Alışveriş Merkezi	AŞTİ	Esenboğa Havalimanı	Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi
Acil çıkış kapısı aşağıdadır.	X		X	X
Acil çıkış kapısı sağdadır.	X		X	X
Acil çıkış kapısı soldadır.	X		X	X
Asansör	X		X	X
Bay Mescit	X	X	X	X
Bayan Mescit	X	X	X	X
Bay Tuvaleti	X	X	X	X
Bayan Tuvaleti	X	X	X	X
Bebek Bakım Odası	X	X	X	
Berber-Kuaför		X	X	X

Mesajlar	Kamusal Alanlar			
	AnkaMall Alışveriş Merkezi	AŞTİ	Esenboğa Havalimanı	Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi
Buradan giriniz.	X		X	X
Çıkış		X	X	X
Danışma	X	X	X	X
Elektrik Akımı	X		X	X
Eczane	X	X	X	
Engelli Tuvaleti	X	X	X	X
Girilmez!	X		X	X
Konferans Salonu		X	X	X
Mescit	X	X	X	X
Otopark	X	X	X	
Sigara içilmez!/Sigara içmek yasaktır!	X	X	X	X
Taşıt giremez!	X		X	X
Telefon(lar)	X	X	X	
WC-Tuvaletler (Bay-Bayan)	X	X	X	X
Yangın Hortumu	X	X	X	X
Yönlendirme Okları	X	X	X	X
Yürüyen merdivende yük taşınması yasaktır!	X	X	X	

Tablo 2’de en az üç kamusal alanda da ortak kullanılan mesajlar yer almaktadır. Alfabetik olarak dizilen toplam 226 mesajdan 27’si (%12), en az üç kamusal alanda da ortak kullanılmaktadır. Demek ki mesajların büyük bir kısmı, kamusal alanlara göre farklılaşmaktadır. Ayrıca bu mesajların 11’i, bu kamusal alanların dördünde de yer almaktadır. Kalan 16’sı ise sadece üç kamusal alanda ortaktır.

Tablo 2’deki mesajlar;

- İnsanları bilgilendirme, yani onlara hangi birime ulaştıklarını bildirme (“Asansör”, “Berber-Kuaför”, “Eczane” gibi),
- İnsanları yönlendirme (“Acil çıkış kapısı sağdadır.”, “Yönlendirme Okları” gibi),
- İnsanlara yönerge verme (“Elektrik Akımı”, “Sigara içmek yasaktır!”, “Yürüyen merdivende yük taşınması yasaktır!” gibi) bakımından üç gruba ayrılabilir.

Böyle bir gruplandırmaya göre insanları bilgilendirmeye yönelik mesaj sayısı 17 olup bunların en az üç kamusal alanda kullanılan toplam mesaj sayısına oranı %63’tür. İnsanları yönlendirmeye yönelik mesaj sayısı 4 (%15), yönerge vermek üzere kullanılan mesajların sayısı ise 6’dır (%22).

Çocukların günlük hayatta karşılaşma olasılıklarınının yüksek olduğu göz önüne alındığında, bu çalışmada vurgulanan, grafik simgeler ve anlamları hakkında öğrenicilerin yararlanabilecekleri bir grafik simge sözlüğünde söz konusu 27 ortak mesaja öncelikte yer verilmesi yerinde olacaktır.

3.1.3. Bir veya İki Kamusal Alanda İletilen Mesajlar

Tablo 3. Kamusal Alanlarda Kullanılan Diğer Mesajlar

Mesajlar	AnkaMall Alışveriş Merkezi	AŞTİ	Esenboğa Havalimanı	Gazi Üniv. Tıp Fak. Hastanesi
65 Yaş ve Üstü Engelli Veznesi				X
Abdest almak için mescitleri kullanınız.			X	
Abdesthane		X		
Abdesthane içeridedir.				X
Acil Çıkış				X
Acil Çıkış Kapısı	X			
Acil çıkış aşağıdadır.				X
Acil çıkış kapısı ileridedir (Merdiven başındaysa “yukarıdadır” anlamı katar.)			X	
Acil çıkış merdiveni sağdadır.				X
Acil çıkış merdiveni soldadır.				X

◆ Kemalettin Deniz / İsmail Yavuz Öztürk

Acil çıkış merdivenlerden sol aşağıya doğrudur.	X		
Acil çıkış sağ ve soldadır.	X		
Acil çıkış sağdadır.			X
Acil çıkış soldadır.			X
Acil Numaralar			X
Alaturka Tuvalet			X
Alışveriş		X	
Alışveriş sepeti ile binilmesi yasaktır.	X		
Alışveriş sepeti ile girmek yasaktır!	X		
AnadoluJet "primeclass" Lounge			X
Ankaray		X	
Araç Çıkışı	X	X	
Araç Girişi	X		
Araç Kiralama			X
Arşiv		X	
Asansörle aşağı ininiz.			X
Asansörle yukarı çıkınız.			X
Askerî İnzibat		X	
Ayakkabı bağcıklarının basamak arasına sıkışmaması için bağlı olduklarından emin olunuz.	X		
Ayakkabı ile basmayınız.			X
Azami Hız 10 km			X
Banka(lar)		X	X
Basamak üzerine oturmak yasaktır!	X		X
Bay Duş		X	
Bayan Duş		X	
Bay Gasilhane			X
Bayan Mescit Girişi			X
Bayan Personel Tuvaleti			X
Bebek arabası ile binilmesi yasaktır!	X		X
Bebek arabası ile girilmesi yasaktır.	X		
Bekleme Yerleri		X	

Yeni Bir Kod Sistemi Olarak Grafik Simgelere Dayalı Söz Varlığının Geliştirilmesi ◆

Mesajlar	AnkaMall Alışveriş Merkezi	AŞTİ	Esenboğa Havalimanı	Gazi Üniv. Tıp Fak. Hastanesi
Bel-Çar		X		
Belediye Otobüsü			X	
Bilet Satış		X	X	
Bisiklet ile girmek yasaktır!	X			
Buluşma Noktası			X	
Cafe		X		
Cafe Ve Bar/Kafe Ve Bar			X	
Check-in Kontuarları			X	
Çay Salonu		X		
Çocuk Oyun Alanları		X		
Çocuklar tek başına kullanamaz.	X		X	
Çocukların yürüyen merdivende oyun oynamaları kesinlikle yasaktır.	X			
Çöp Kutusu				X
Çöp tenekesine sigara atmak yasaktır!	X			
Dış Hatlar Geliş			X	
Dış Hatlar Gidiş/Dış Hatlar Giden Yolcu			X	
Dış Hatlar Terminali			X	
Diğer Atıklar Kutusu			X	
Diğer Ülke Vatandaşları			X	
Dikkat! Bagajınızı yatay koyunuz.			X	
Diplomatik			X	
Diyanet Görevlisi			X	
Duraklamak ve Park Etmek Yasaktır!			X	
Duşlar		X		
El bandına asılarak tutunmak yasaktır.	X			
Emanet		X	X	
Engelli			X	
Engelli-Gazi			X	
Engelli Park Yeri	X			
Engelli Telefonu			X	
Engellilere Özel Bilet Satış			X	

◆ Kemalettin Deniz / İsmail Yavuz Öztürk

Engellilere Özel Check-in Kontuarları			X	
Engellilere Özel Danışma			X	
Engelli Yolcu Durağı			X	
Erbaş-Er			X	
Erkek Kuaförü		X		
Erkek Personel Tuvaleti				X
Etek, manto, perdesü gibi giysilerinizin basamak arasına sıkışmaması için dikkatli olunuz ve çocuklarınızın yürüyen merdiven bandına binmelerine izin vermeyiniz.	X		X	
Mesajlar	AnkaMall Alışveriş Merkezi	AŞTi	Esenboğa Havalimanı	Gazi Üniv. Tıp Fak. Hastanesi
Etek, manto, perdesü, şemsiye, poşet ve çanta gibi kişisel eşyalarınızın basamak arasına sıkışmaması için dikkatli olunuz.	X			
Evcil hayvanınızı kucağınıza alarak yürüyen merdiveni kullanınız.	X		X	
Evcil hayvanla girmek yasaktır!	X			
Faks				X
Fotokopi-Renkli Çıktı	X			X
Gasilhane İmamlık				X
Gazete				X
Geçiş önceliği engelliler ve gazilere aittir.			X	
Gelen Yolcu Katı		X		
Gelen Yolcu Peronlar		X		
Geliş Katı			X	
Giden Yolcu Katı		X		
Giden Yolcu Peronlar		X		
Gidiş Katı			X	
Giriş			X	X
Giyim-Ayakkabı		X		
Gizli Buzlanma			X	
Görüşme Odası				X
Güvenlik-Özel Güvenlik Personeli		X		X

Yeni Bir Kod Sistemi Olarak Grafik Simgelere Dayalı Söz Varlığının Geliştirilmesi ◆

Hamam-Sauna-Duş	X			
Hamile veya hamilelik şüphesi olanların girmeleri tehlikeli ve yasaktır!				X
Hasta Asansörü				X
Hasta Taşıma / Karşılama ve Yönlendirme / Danışma Hizmetleri				X
Hasta Yatış-Çıkış				X
Hastane birimleri (Poliklinikler, Servisler, Anabilim Dalları, Merkezler, Laboratuvarlar)				X
Havaş Otobüsü	X	X		
Hediyelik Eşya	X	X		
Hediyelik Oyuncak	X			
İç Hatlar Geliş & Gidiş			X	
İç Hatlar Geliş / İç Hatlar Gelen Yolcu			X	
İç Hatlar Gidiş / İç Hatlar Giden Yolcu			X	
İç Hatlar Terminali			X	
İç & Dış Hatlar Geliş / İç & Dış Hatlar Gelen Yolcu			X	
İç & Dış Hatlar Gidiş / İç & Dış Hatlar Giden Yolcu			X	
Mesajlar	AnkaMall Alışveriş Merkezi	AŞTİ	Esenboğa Havalimanı	Gazi Üniv. Tıp Fak. Hastanesi
İdari Birimler İle İlgili Mesajlar (Başhekimlik, Cumhuriyet Savcısı, Döner Sermaye Saymanlığı Müdürlüğü, Faturalama, Gece İdaresi, Hastane Başmüdürlüğü, Hastane Başmüdürlüğü, Hastane Müdürlüğü, Hastane Müdürü, Hemşire Odası, Hemşirelik Ve Hasta Bakım Hizmetleri Müdürlüğü, İç Denetçi, İstatistik, Kalite Koordinatörlüğü, Öğretim Üyeleri, Performans Birimi, Satın Alma Müdürlüğü, Sayıştay Denetçisi, Saymanlık, Sosyal Hizmet Uzmanı)				X
İhram Giyinme Yeri			X	

◆ Kemalettin Deniz / İsmail Yavuz Öztürk

İleri Mecburi Yön	X		
İleri ve Sağa Mecburi Yön			X
İlk Yardım		X	X
İnternet Kafe		X	
Kafeterya		X	X
Kâğıt Ve Ambalaj Atıkları Kutusu			X
Kapılar İle İlgili Mesajlar			X
Katlı Otopark			X
Kaygan Zemin	X		X
Kayıp Eşya		X	X
Kimlik Müracaatı		X	
Kuru Temizleme		X	
Lokanta		X	
Lostra		X	
Lütfen 12 yaşından küçük çocuğunuzun elini sıkıca tutunuz.	X		X
Lütfen kenarlara ayak basmayınız.	X		X
Market			X
Market Arabası İle Çıkış	X		
Medikal Market			X
Merdivenler			X
Merdivenle Aşağı İniş		X	
Merdivenle Yukarı Çıkış		X	
Mescit -2. kattadır (2 kat aşağıda).			X
Metro-Otobüs		X	
Morg			X
Morg ve mescide gider.			X
Otobüs Parkı-Taksi			X
Otopark Kapalı Geçişi			X
Öneri-Şikâyet-Memnuniyet Kutusu			X
Panoramik Asansörler	X		
Park Alanı			X
Park etmek yasaktır! / Park edilmez!	X		X
Pasaport Kontrol			X
Pastane		X	

Mesajlar	AnkaMall Alışveriş Merkezi	AŞTİ	Esenboğa Havalimanı	Gazi Üniv. Tıp Fak. Hastanesi
Paten ile girmek yasaktır!	X			
Peronlar		X		
Personel Asansörü				X
Personel Girişi				X
Personel harici girmek yasaktır. / Yalnızca Yetkili Personel			X	X
Personel İşlemleri Veznesi				X
Personel Yemek Salonu				X
Plastik bot ve terlik ile dikkatli kullanınız.	X		X	
Plastik, Cam, Metal Atıklar Kutusu			X	
Playstation		X		
Polis		X		X
Postane			X	
PTT		X		
Radyasyon Alanı			X	X
Refüj Başı				X
Resmî Evrak				X
Restoran(lar)		X	X	
Restoran / Bar			X	
Rezervasyon		X		
Sağa dönüş yasaktır! / Sağa dönülmez!	X		X	
Sağa Mecburi Yön				X
Sağlık Denetleme-Aşı Merkezi			X	
Sağlık Kurulu Raporları				X
Sağlık Merkezi		X		
Seminer Salonu				X
Sıvı Atık Kutusu			X	
Silah Teslim Masası			X	
Sola Mecburi Yön	X			
Şehiriçi Servis		X		
Taksi			X	
Taksi-Otobüs / Taksi-Otobüs Durağı		X	X	

◆ Kemalettin Deniz / İsmail Yavuz Öztürk

Tekerlekli Araba ve Sedye Verme					X
Terlik ve ayaktan çıkma riski taşıyan diğer ayakkabılarınızın basamak arasına sıkışmaması için dikkatli olunuz.	X				
Tıbbi / Adli Rapor, Reçete Tasdik İşlemleri					X
Toplantı Odası					X
Turizm Danışma			X		
Tüm Kapılar			X		
Türk Vatandaşları			X		
Uçuş Ekibi			X		
Ulaşılabilir Asansör		X			
Ücretli Hasta İşlemleri					X
Mesajlar	AnkaMall Alışveriş Merkezi	AŞTİ	Esenboğa Havalimanı	Gazi Üniv. Tıp Fak. Hastanesi	
Ücretli Vezne					X
Vezne		X			
Yangın Söndürme Cihazı			X		
Yaya Yolu			X		
Yolcu olmayan giremez.			X		
Yurt Dışı Çıkış Harç Pulu			X		
Yürüyen merdivene, yürüyen merdivenin hareket yönüne ters yönde binilmesi yasaktır.	X				
Yürüyen Merdivenle Aşağı İniş	X		X		
Yürüyen Merdivenle Yukarı Çıkış			X		

Tablo 3'te bir veya iki kamusal alanda kullanılan mesajlar yer almaktadır. Alfabetik olarak dizilen toplam 199 adet mesajdan 168'i sadece bir kamusal alanda kullanılırken, kalan 31'i iki kamusal alanda da ortak kullanılmaktadır. Orana dökülecek olursa her iki kamusal alanda da ortak kullanılan mesajların oranı %16; sadece bir kamusal alanda kullanılan mesajların oranı ise %84'tür.

Tablo 3'teki mesajlar;

- İnsanları bilgilendirme, yani onlara hangi birime ulaştıklarını bildirme ("Araç Kiralama", "Banka", "Postane", "Zabita" gibi),
- İnsanları yönlendirme ("Acil çıkış sağ ve soldadır.", "Yürüyen Merdivenle Yukarı Çıkış" gibi),

• İnsanlara yönerge verme (“Ayakkabı ile basmayınız.”, “Çöp tenekesine sigara atmayınız.”, “Sigara içmek yasaktır!” gibi) bakımından üç gruba ayrılabilir.

Böyle bir gruplandırmaya göre insanları bilgilendirmeye yönelik mesaj sayısı 146 olup bunların bir veya iki kamusal alanda ortak olarak kullanılan toplam mesaj sayısına oranı %73’tür. İnsanları yönlendirmeye yönelik mesaj sayısı 21 olup bunların bir veya iki kamusal alanda ortak olarak kullanılan toplam mesaja oranı %11’dir. Yönerge vermek üzere kullanılan mesajların sayısı ise 32’dir ve bunların bir veya iki kamusal alanda ortak olarak kullanılan toplam mesaja oranı %16’dır. Buna göre insanları bilgilendirmeye yönelik mesajların, yönlendirmeye ve onlara yönerge vermeye yönelik mesajlardan daha fazla kullanıldığı görülecektir. Ayrıca bilgilendirici mesajların, yanlarına eklenen “Yönlendirme Okları” ile kullanılarak insanları yönlendirdikleri de hesaba katıldığında, hazırlanması önerilen grafik simge sözlüğünde, insanları bilgilendiren ve yönlendiren mesajları bünyesinde barındıran grafik simgelere de yer verilmesi uygun olacaktır.

4. Kamusal Alanlarda Yer Alan Grafik Simgelerin Özellikleri

Dört kamusal alanda kullanılan toplam 321 grafik simgeden sadece 9’u (%3) ISO, ÇSGB veya KGM’nin standartlarına uymaktadır. Yani kamusal alanların, grafik simge kullanımında bu yasal kuruluşların standartlarını dikkate almadığı yorumu yapılabilir. Geri kalan 312 grafik simgenin de 80’i (%25) için bu kurum ve kuruluşlarca herhangi bir grafik simge önerisi getirilmediği tespit edilmiştir. Bu eksikliğin giderilmesi için ISO ve TSE öncülüğünde standart grafik simgelerin tasarlanması yerinde olacaktır.

Araştırmanın odağında yer alan kamusal alanlarda, yoğun olarak sadece yazıyla veya sadece grafik simgeyle mesaj iletmeye çalışılmaktadır (%54). Hem grafik simge hem de yazı kodu kullanılarak iletilen mesajlar daha azdır (%46). ISO’ya göre grafik simgelerin iletmek istedikleri mesaj, yazı kodu ilavesiyle daha da anlaşılır olacaktır (ISO 7001, 2007; ISO, 2013). Bu açıdan bakıldığında, araştırmanın odağında yer alan kamusal alanlarda, sadece yazıyla veya sadece grafik simgeyle mesaj iletmeye çalışılması -ki ikisinin toplam oranı (%54) grafik simge ve yazının bir arada kullanılmasından fazladır-, bu mesajların anlaşılabilirlik düzeyini azaltacağından, mesajların grafik simgelere yazı ilave edilerek iletilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Grafik simgelere biçim açısından bakıldığında, kare veya dikdörtgen (%80) biçimdeki grafik simgelerin üçgen (%2) veya yuvarlak (%14) biçime sahip grafik simgelerden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bunda kamusal alanlara ait birimleri (“Pastane”, “Bekleme Yerleri”, “Tuvalet” vb.) temsil eden grafik simgelerin; yasaklama, uyarı, zorunlu eylem, emniyet kuralı veya yangın emniyeti bildiren mesajlara göre daha fazla olması etkili olmuştur. Ancak 1 adet sekizgen biçimde ve 9 adet (%3) herhangi bir biçime sahip olmayan (şeffaf zeminli) grafik simgeye rastlanmıştır. Bunlar ISO, ÇSGB veya KGM’nin standartlarına uygun değildir. Genel bir değerlendirme yapılacak olursa, toplam 321 grafik simgeden 294’ü (%92) biçim yönünden ISO, ÇSGB veya KGM’nin

standartlarına uygunken 27'si (%8) uymayan biçimlere sahiptir. Yani biçim yönünden grafik simgelerde standartlara uygunluk gözlenmiştir ve bu, olumlu bir durumdur.

Zemin rengi bakımından kamusal alanlarda kullanılan 321 grafik simgeden sadece 83'ü (%26) ISO, ÇSGB veya KGM'nin standartlarındayken kalan 238'i (%74) bu standartların dışındadır.

Çizgi ve şerit kullanımı açısından bakıldığında, 321 grafik simgenin yalnızca 57'sinin (%18) ISO, ÇSGB veya KGM'nin kıstaslarına uygun çizgi ve şeride sahip olduğu; 264'ünün (%82) ise bu standartların dışında kaldığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla incelenen kamusal alanlar, çizgi ve şerit kullanımı yönüyle, ISO, ÇSGB veya KGM'nin standartlarına dikkat etmeden grafik simge kullanmaktadır yorumu yapılabilir.

Kamusal alanlardaki grafik simgelerin büyük oranda bir veya iki figürlü oldukları tespit edilmiştir (%79). ISO, ÇSGB ve KGM'ye ait grafik simgelerin de çoğunluğu bir veya iki figürden oluşmaktadır. Bir grafik tasarım ilkesi olan, bir grafik simgenin mümkün olan en yalın ve basit hâlde bir mesajı aktarabilmesinin (Bağlı, 1997; Becer, 2009; İlhan, 1992; Ota, 1987; Uçar, 2004; Uyan Dur, 2011, Yazar, 2010) bunda etkili olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla figür sayısı bakımından kamusal alanlarda kullanılanlar ile ISO, ÇSGB ve KGM'nin grafik simgeleri arasında tutarlılık vardır.

Figürlere renk ve biçim özellikleri açısından bakıldığında kamusal alanların, standartları dikkate almadığı tespit edilmiştir. Zira ISO ile ÇSGB'nin önerileri veya KGM'nin karayollarında kullandıkları arasında yer alan mesajlara ait 217 grafik simgeden sadece 11'i (%5) standartlara uygundur.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'deki kamusal alanlarda kullanılan grafik simgelerin ortaklık ve herhangi bir standarda bağlılık durumunu saptamayı amaçlayan bu araştırmada, sadece 9 grafik simgenin ISO, ÇSGB veya KGM'nin standartlarına uygun olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 80 adet grafik simge içinse henüz hiçbir yerli veya yabancı kuruluş tarafından simge geliştirilmemiştir. Dolayısıyla henüz standartlaşma sürecinin başında bulunduğu ifade edilebilir. Öncelikle TSE öncülüğünde, ISO ile bağlantı kurularak henüz tasarlanmamış bulunan grafik simgeler geliştirilmelidir. Hatta bunun için TSE, kamusal alanlardan da öneriler alabilir. Zira kamusal alanların, kullanmak istedikleri grafik simgeler için ISO'ya geliştirme başvurusunda bulunabilecekleri ve hatta kendileri geliştirirse bunu değerlendirilmek üzere yine aynı kuruma iletebilecekleri dile getirilmiştir (TS ISO, 3864-1). Standartlı bulunan fakat bu standarda uymayan grafik simgeler içinse -tıpkı ÇSGB'nin yayımlanmış olduğu "Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği" gibiresmî düzeyde düzenlemeler yapılarak kamusal alanların bu düzenlemelere uymaları sağlanmalıdır.

Standartlaşma sürecinin tamamlanmasıyla, grafik simgelerin örgün eğitim faaliyetlerindeki sorunlarının da ortadan kalkacağı; bu faaliyetlerde hangi grafik simge-

lerin öğretileceğinin netlik kazanacağı düşünülmektedir. Böylece öğrencilerin grafik simgeleri doğru anlama becerisi kazanmalarını hedefleyen Türkçe, Hayat Bilgisi ve Trafik Güvenliği derslerine ait farklı yayınevleri tarafından basılan ders kitaplarında yer alacak simgelerde de standart sağlanabilecektir. Daha sonra Millî Eğitim Bakanlığı önderliğinde ve Türk Dil Kurumu'nun yardımıyla öğrencilerin, karşılaşılabilecekleri ve anlamlarını bilmedikleri grafik simgeleri tanımalarını, bir grafik simgenin hangi mesajı ilettiğini öğrenmelerini sağlayıp meydana geldiği unsurları (şekil, çizgi, figür, renk vb.) tanıyabilecekleri bir sözlüğün geliştirilmesi de önerilmektedir. Çünkü günlük hayatın her anında, grafik simgelerle sıkça karşılaşıldığından, bu simgeler, çocuklarca tesadüfi olarak öğrenilmekten uzak hâle getirilmelidir. Ayrıca yurt dışından ve farklı kültürlerden milyonlarca³ insanın ziyaret ettiği Türkiye'nin, Avrupa Birliği üyeliği sürecinde ISO'nun bu konudaki çalışmaları ışığında, grafik simgelerin kullanımı konusunda da gerekli düzenlemeleri yapması yerinde olacaktır.

Kaynakça

- Aksan, D. (2009). *Anlambilim-anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Ankara: Engin Yayın Evi.
- Bağlı, H. H. (1997). *Ülke Tanıtımında Grafik Elemanların Yeri ve Önemi, '2004 İstanbul Olimpiyat Oyunları' Görsel İletişim Araçları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Banguoğlu, T. (1986). *Türkçenin grameri* (2. baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Becer, E. (2009). *İletişim ve grafik tasarım* (7. basım). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Çeçen, A. (2002). *İlköğretim öğrencilerinde kelime hazinesinin geliştirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Malatya.
- Demir, C. (2006). Türkçe/edebiyat eğitimi ve kişisel kelime serveti, *Millî Eğitim*, 169, 207-226.
- Deniz, K. (2011). Etkili iletişim. S. Gülerer (Der.), *Üniversiteler için dil ve anlatım* içinde (s. 549-635). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Göçer, A. (2009). Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı. *Turkish Studies*, 4, 1025-1055.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Huber, E. (2013). *Dilbilime giriş*. İstanbul: Yabancıdil Yayınları.
- İlhan, G. (1992). *Hitit Sanatındaki Stilizasyonların Piktografik ve İdeografik Açından İncelenmesi* (Yayımlanmamış sanatta yeterlik tezi). Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ISO (2013). *The international language of ISO graphical symbols*. Switzerland: ISO Copyright Office.

³ TÜİK verilerine göre 2015 yılında Türkiye'ye dışarıdan gelen insan sayısı 41 milyonun üzerindedir (Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21530>, 20.03.2016 tarihinde erişilmiştir).

◆ Kemalettin Deniz / İsmail Yavuz Öztürk

- ISO 7001 (2007). *Graphical symbols-public information symbols*. Switzerland: ISO Copyright Office.
- ISO 17724 (2003). *Graphical symbols-vocabulary*. Switzerland: ISO Copyright Office.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi (26. baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ota, Y. (1987). *Pictogram Design*. Tokyo: Kashiwa Shobo Publishers.
- Pettersson, R. (1993). *Visual information (2nd ed.)*. New Jersey: Educational Technology Publications.
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili*, 602, 112-120.
- Özçelik, D. A. (1988). 3-11. sınıf (9-17 yaş) öğrencilerinde görülen biçimiyle kavram (söz dağarcığı) gelişimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Öztürk, İ. Y. (2014). *Görsel okuma kapsamında grafik simgeler (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Rifat, M. (1990). *Dilbilimin ve göstergebilimin çağdaş kuramları*. İstanbul: Düzen Yayınları.
- Sever, S (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uçar, T. F. (2004). *Görsel iletişim ve grafik tasarım*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Uyan Dur, B. İ. (2011). Çevresel Grafik Tasarımın Uygulama Alanları. *Sanat Ve Tasarım Dergisi*, Sayı 7, 159-178.
- Yalçın, S. K.; Özek, F. (2006). Söz varlığının temel dil becerilerinin ve akademik disiplinlerin kazanımına olan etkileri, *Millî Eğitim*, 171, 130-139.
- Yazar, T. (2010). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Atakum Kampüsü bağlamında görsel bildirişim simgelerinin tasarım ve uygulama sorunlarına genel bir bakış ve model önerisi (Yayımlanmamış sanatta yeterlik tezi)*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.